

Krachtenbundeling Circulaire Economie (Bijlage)

Sander Mager/Ruud van Esch, Henkjan van Meer

Bespreekstuk

Gevraagd besluit

De CWE adviseren om:

1. akkoord te gaan met de Overeenkomst Krachtenbundeling Rijk-Regio (Bijlage CWE 25-04b).
2. in te stemmen met de inspanningsverplichtingen die de waterschappen op zich nemen bij het thema Inkoop en het thema Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH).
3. in de jaren 2025 en 2026 voor de Circulaire economie samen te werken op de genoemde thema's met de andere overheden als ware we één overheid.

De kern van het advies

1. Na 2 jaar overleg tussen het Rijk en de medeoverheden over de krachtenbundeling Circulaire Economie (CE) tussen Rijk en de Regio is de conceptovereenkomst Krachtenbundeling CE tot stand gebracht. Het volgt de afspraken die zijn gemaakt in het Plan van Aanpak Krachtenbundeling die in Bestuurlijk overleg CE van oktober 2023 is vastgesteld. Er zijn 6 thema's in werkgroepen uitgewerkt en er is uitgebreid gesproken over de governance die ervoor nodig is. Deze overeenkomst beoogt de inzet van de verschillende overheden in Nederland ten aanzien van de circulaire economie dichter bij elkaar te brengen en krachten te bundelen. Vanuit de wetenschap dat publieke middelen schaars zijn en daar dus zorgvuldig mee omgegaan dient te worden, is het noodzakelijk dat de maatregelen die de verschillende overheden in Nederland treffen gericht op slimmer grondstoffengebruik, in elkaars verlengde liggen en elkaar versterken.
2. Met het thema Inkoop spreken de overheden af dat zij hun krachten bundelen door de door hen gezamenlijk opgestelde leidende principes voor circulair inkopen als uitgangspunt te nemen voor hun inkopen en aanbestedingen en hun onderlinge samenwerking.
Er is geen behoefte aan nieuwe bestuurlijke afspraken of doelen rond circulair inkopen. Wel is het van toegevoegde waarde om, voortbordurend op de diverse akkoorden en afspraken, een aantal leidende principes vast te stellen, gericht op het versterken van de uitvoeringspraktijk. Een rode draad die versnelling en een impuls kan geven en bijdraagt aan de implementatie en borging in de organisaties. Deze afspraken sluiten naadloos aan bij de Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen.
Met het thema VTH wil de Unie bereiken dat we in de toekomst met zelfbeoordelingen voor grondstoffen uit het rioolwater (de Grondstoffenfabriek) niet op grote tegenwerking van de Omgevingsdiensten stuiten. Het IPO hanteert een Bouwstenennotitie om hergebruik van producten en grondstoffen te bevorderen. Van belang is dat belemmeringen in relatie tot de VTH-taakuitvoering worden opgelost. Het VTH instrumentarium dus inzetten om de transitie naar een circulaire economie te ondersteunen, stimuleren en aan te jagen.
3. Het belang dat waterschappen nastreven met de circulaire economie is uitgewerkt in de nota Strategie CE waterschappen. Zie de WWE-mededeling Kernboodschap en beleidsinzet circulaire waterschappen van oktober 2024. Het hoger doel is het tegengaan van de klimaatverandering met alle gevolgen voor het waterbeheer.
De samenwerking met andere overheden maakt deel uit van de strategie. In 2030 willen we 50% minder prioritaire grondstoffen gebruiken en in 2050 willen we 100% circulair zijn.

Argumenten

1. De Unie wil met de andere overheden op voldoende niveau optrekken in de samenwerking die nodig is voor het bevorderen van de circulaire economie.
2. De gevraagde inspanningsverplichting sluit aan bij de werkzaamheden die de jaren na ondertekening van het Grondstoffenakkoord 2017 door de Unie-medewerkers met de medewerkers van de waterschappen zijn uitgevoerd. Te denken valt aan de Taskforce herijking afvalstoffen die in september 2019 een belangrijk advies heeft uitgebracht. En het KCAO-traject dat in 2024 zelfs is genomineerd voor de landelijke WOW-prijs.
3. De 6 verschillende thema's zijn gekozen in onderling overleg met de belangen van de verschillende overheden en de wens om er verschil mee te kunnen maken. In 2050 wil Nederland namelijk de lineaire economie vervangen door een circulaire economie. Voor de Unie zijn dat Inkoop (volume van ongeveer € 2 miljard) en de kennis bevorderen over het gebruik van herwonnen grondstoffen (uit het rioolwater op rwzi's en in slibbeindverwerking).

De afspraken op het thema Inkoop sluiten naadloos aan bij de aanpak uit de Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen uit 2021. Daarin staat hoe de waterschappen hun duurzame ambities vertalen naar hun opdrachten aan de markt. Hiermee draagt deze strategie bij aan de doelstelling om op termijn circulair en klimaatneutraal te gaan werken.

De Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen helpt waterschappen bij het vertalen van de afspraken, doelen en ambities uit bestaande akkoorden en deals op het gebied van 'duurzaam opdrachtgeverschap' naar hun werk. Denk aan de afspraken in het Klimaatakkoord en Grondstoffenakkoord, maar ook aan de afspraken in het Manifest Duurzaam GWW 2030 en het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen.

Bestuurlijke aandachtspunten

1. Het straalt kracht uit ten behoeve van de circulaire economie als de overheden hun handen ineen slaan. De waterschappen hebben afgelopen jaren al veel aandacht gegeven aan de transitie die voor de CE nodig is.
2. Het vergt veel tijd en geduld om het de benodigde stappen te kunnen zetten. De samenwerking met de multihelix partijen is het volgende waaraan we als overheden gezamenlijk moeten gaan werken. In het Plan van Aanpak Krachtenbundeling is aangegeven dat de bestuurlijke afspraken moeten leiden tot plannen die worden afgestemd met de multihelix partijen en de transitieagenda's.

Risico's

1. Er is geen garantie dat de bestuurlijke afspraken over de 6 thema's veel succes gaan hebben. Dat we nu vooral procesafspraken maken is duidelijk. Het resultaat hiervan is wel dat we komende jaren met de medewerkers van de overheden aan tafel zitten die we bij de aanpak moeten betrekken. En CE kan niet zonder de overtuiging van de overheden gerealiseerd worden. De instrumenten zijn bijvoorbeeld wetgeving en financiering.

Besproken in

Frequent ambtelijk overhedenoverleg in de jaren 2023 en 2024.

Het Bestuurlijk overleg overheden CE van 22 januari 2025. De bestuurders van de gezamenlijke overheden concluderen dat de Overeenkomst Krachtenbundeling CE op hun steun kan rekenen.

In de WWE-vergadering van 7 februari 2025 is naar voren gekomen dat ook bij de waterschappen opgehaald moet worden hoe ze hierin zitten. Inspanningsverplichting op VTH. Hoe ver gaan we daarin?

Na de ondertekening van de overeenkomst op 20 maart start de intekening op de thema's door de achterbannen van de 4 overheden. De Unie gaat op zoek naar 2 medewerkers die voor de waterschappen aan de bestuurlijke afspraken op het gebied van VTH (en afvalregelgeving) willen werken. We rekenen nu op voldoende steun met het oog op de ambities van de Grondstoffenfabriek en inzet van 0,1 fte per medewerker. Ten opzichte van de andere overheden zijn de Unie en waterschappen niet zwaar aangeslagen (zie onderaan het staatje van de middelen).

Vervolg/Communicatie

In de jaren 2025 en 2026 gaan de overheden gezamenlijk aan het werk met de bestuurlijke afspraken over de 6 thema's.

Op 20 maart 2025 kan de Overeenkomst Krachtenbundeling CE ondertekend worden op het Nationaal Congres CE in Leeuwarden. Het Uniebestuur is dan verhinderd door een bezoek aan Brussel.

In september 2025 zal het herziene Nationaal Programma CE 2025-2030 naar de Tweede Kamer gestuurd worden. Daarin wordt natuurlijk ingegaan op de krachtenbundeling door de overheden. En ook op de Integrale CE Rapportage (ICER) van het PBL, die in februari 2025 zal verschijnen over de voortgang van CE. Bovendien wordt in het NPCE uitgebreid ingegaan op het zgn. doelentraject. Daarover later meer.

Achtergrondinformatie

In de WWE-vergadering van februari 2024 is een mededeling over 'Regionale samenwerking CE: landelijke afspraken' geagendeerd (WWE 24-15). Hierin wordt ingegaan op het Plan van Aanpak Krachtenbundeling van het Rijk en de medeoverheden. En de 6 gekozen thema's die in het Bestuurlijk overleg overheden van december 2023 zijn gekozen:

- Ruimte voor circulaire economie
- Vergunningverlening, toezicht en handhaving
- Inkoop
- MKB
- Kennisdeling
- Ketens

Er is afgesproken om de trekkers per thema ambtelijk te kiezen. We gaan immers wel alvast aan de slag! De Unie wilde eerst weten waar we ja tegen zeggen. De waterschappen hebben niet met alle thema's veel.

De krachtenbundeling vloeit voort uit het Nationaal Programma Circulaire Economie van februari 2023. Daarvoor hebben leden van de CWE en WWE met het Ministerie van IenW en de Unie een gezamenlijk en verkennend overleg gehad over de (on)mogelijkheden om als overheden de Circulaire economie verder te helpen. Dit gesprek met de stakeholders werd in overleg van de Staatsecretaris van IenW en de Tweede Kamer Commissie CE aangemoedigd.

Financieel

In het Directeurenoverleg van januari 2025 is een overzicht van de financiële gevolgen bij de Overeenkomst Krachtenbundeling CE besproken. De Unie/waterschappen wordt een bijdrage gevraagd voor het thema Inkoop (dat door de Unie wordt getrokken) en het thema VTH (waarin de Unie participeert).

Het bedrag en de fte's voor het thema Inkoop staan al op de Uniebegroting 2025 en is dus in lijn met wat de Unie hieraan al zelf doet. Het bedrag en de fte's voor VTH zijn beperkt en we zullen ons ervoor inzetten. Datzelfde geldt voor de bijdrage aan de governance.

Totaal middelen (indicatief):

Per jaar voor 2 jaar (€)	Totaal	Totaal
VNG en Gemeenten	€ 130,000	14,7fte
IPO en Provincies	€ 452,000	7,15fte
UvW en Waterschappen	€ 40,000	0,8fte
Rijksoverheid en Ministeries	€ 1.355,000	6,5fte
ODNL en Omgevingsdiensten	-	0,6fte
Totaal	€ 1.977,000	29,75fte

Bijdrage Unie uitgesplitst:

Per jaar voor 2 jaar	(€)	(fte)
Inkoop	€ 25,000	0,5 fte
VTH	€ 10,000	0,2 fte
Governance Krachtenbundeling	€ 5,000	0,1 fte
Totaal	€ 40,000	0,8 fte